

*Традиция и съвременност
Tradition and Modern Times*

ПОЯВА И РАЗВИТИЕ НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ВЪЗПИТАНИЕ В ОБЩИНА ХИТРИНО, ОБЛАСТ ШУМЕН

Антонина Стоянова

Целодневна детска градина „Първи юни“, общ. Хитрино, обл. Шумен

Резюме. Настоящата статия ни дава информация за появата и развитието на предучилищното възпитание в община Хитрино, каква е била дейността на педагозите през 55-те години от откриването на детската градина в отглеждането и развитието на подрастващото поколение.

Keywords: preschool education, kindergarten, children, pedagogues, educators educational process.

През 2012 г. се навършват 130 години предучилищно образование в България.

Статистиката на Министерството на народното просвещение за 1888–1889 г., 1889–1990 г. сочи, че по брой ученици Шуменски окръг е бил на първо място в страната. Шуменци полагат особени грижи за развитието на предучилищното образование и сравнително бързо възприемат идеята за откриване на първата забавачница през 1889 г. Това не е случайно, защото Шумен е град с богати традиции в областта на образованието.

През 1891–1892 г. Шуменското педагогическо училище се превръща в Общинска девическа гимназия – Нанчовата, която взема името на дарителя си Нанчо Попович, завещал на 11. 07. 1883 г. 400 000 златни лева за развитието на учебното дело в Шумен. В програмата на гимназията се включва изучаването на „Фрьобеловия метод“, което играе роля на „приготовителен курс“ за детски учителки (по мнението на Министерството). Според в. „Шуменска заря“ от 1937 г. „С това дарение Н. Попович създава благоприятни условия за образованието и възпитанието на девойките от Шумен и значително подпомага просветното и културното издигане на града ни и цялата страна, защото хиляди възпитанички са се пръснали като учителки по селата и градовете из страната и са дали на града необходимата просвета и култура.“

Но нашата цел е да спрем вниманието ви върху появата и развитието на предучилищното възпитание в малките общини, каквато е община Хитрино в

област Шумен. Как се е появила детската градина в Хитрино? Това е станало по нареждане на ОНС, отдел „Народна просвета“, в Шумен на 01.01.1957 г. Директор на новооткритата градина е била Райна Рачева, учителка – Тодорка Ненчева, домакин – Веска Герганска, готвач – Параскева Панайотова, прислужник – Мара Минева. Детското заведение се помещавало в стара къща, приспособена за детска градина, намираща се в близост до селския общински народен съвет. От август 1961 г. за детска градина е била приспособена друга къща и децата са били преместени там. От 01.01.1957 г. детската група е имала 26 деца и се е водила като предучилищна детска градина. След разкриване на детска градина към училището през 1965 г. групата вече наброявала 24 деца и се е водила като III група. През 1976 г. в Хитрино в двора на училището е била построена нова красива сграда, добре оформена и обзаведена с голямата помощ на предприятие МТС. Сградата е на два етажа, приспособена за две групи, старата сграда на детското заведение останала да съществува като филиал към новопостроената детска градина. Така започнало функционирането на ЦДГ „Първи юни“, назначена е нова директорка – Димка Давидова Караджова, която е била действаща учителка към училището на полудневната предучилищна група, поради заболяването и напускането на предишната директорка Тодорка Ненчева. Учителките в I група са били: Н.Б.Тошева и М. П. Драева, на III група – Д. Д. Караджова – директор с група, и Н. П. Михова, на IV група – И. Н. Господинова и Й. Н. Тошева, домакин – С. Б. Вълчанова, готвач – А. Й. Иванова, пом. готвач – Б. Г. Кьосева, прислужник чистачи – Ц. Д. Банкова и Ц. М. Дончева, перачка – Д. Г. Кьосева и прислужник мияч-разносвач на храната до филиала – Д. Д. Славова. Този работен екип почистил и подредил новата детска градина, която разтворила врати и приела своите малки чаровни възпитаници на 22.11.1976 г. От този ден започва успешното трудово ежедневие на деца и възрастни.

Официалното откриване на детската градина е станало на 08.03.1977 г., като ритуалът по откриването е осъществил Васил Вачков – първи секретар на ОК на БКП в Шумен, който прерязал трикоьорната лента и предал символичния ключ на директорката. Тогава се дава и името на градината „Първи юни“. На откриването присъствали много гости: родители, ръководители на предприятията в общината – МТС, РПК, ТКЗС, които поднесли своите поздравления и подаръци: пиано от МТС, грамофон от РПК, акордеон от ТКЗС. А малките щастливци им се отблагодарили с литературно-музикална програма и пуснали в синевата на небето бяло гълъбче – символ на мира и щастливото детство.

На 01.10.1978 г. в ЦДГ „Първи юни“ за директор е назначена учителката Н. П. Михова, защото предишната директорка се преместила в Шумен.

Всяка година в детска градина „Първи юни“ са празнувани Денят на детето и „рожденият ден“ на детското заведение (1 юни), на който децата са

се веселили, пели, танцували, забавлявали. В чест на тези празници учителката А. Стоянова посветила стихотворението „Мило детство“, отпечатано в списание „Дом, дете, детска градина“ (2011, №1). На тържествата гостували добрите приятели и спонсори на децата, като през 1979 г. предприятието ПССМБЕ им подарява сумата 1050 лв., с които са закупени материали по математика – комплекти за 30 деца. Предприятие ПССК дарява сума, с която са закупени стерилизатори за двете групи и детски играчки. Родителите също помагали с труда си, като ушили на децата си костюмите на герои от приказки – индианци, Червени шапчици, вълци, лисици, Котараци в чизми и много други за празника на децата. На този приказан карнавал е присъствало и жури, което присъдило: 9 първи, 8 втори, 7 трети и 4 четвърти награди.

Освен български гости, на 10.11.1979 г. детската градина е посетена от съветски гости, изявили желание да посетят детското заведение. И макар че е било съботен ден и нямало деца, те с интерес разгледали занималните, методичните кабинети, спалните помещения, интересували се как се отглеждат и възпитават подрастващите. Мнението им било, че сградата е много чиста, просторна и удобна за пълноценна работа.

ЦДГ „Първи юни“ активно се включвала в различни форми на работа, една от които е била обмяната на опит между детските градини в Хитринска селищна система, организирана от Дирекция „Народна просвета“, Шумен. На 10 и 11.03.1980 г. се провел пътуващ семинар, в който участвали директорите на селищната система, инспекторът по предучилищно възпитание Мари Худавердян и главният специалист към селищната система Николай Николов. Целта е била да се видят базите за игра, учение и труд. Учителките и родителите с много труд, вкус и старание създали богата материална база за по-доброто обучение и възпитание на малките възпитаници. На 22.11.1980 г. работният екип на ЦДГ „Първи юни“ посетил детската градина на с. Тимарево за сключване на договор за обмяна на опит, като са си поставили следните задачи: 1. Провеждане на състезание по рисуване върху асфалт в детското заведение в с. Тимарево; 2. Провеждане на съвместен физкултурен празник в градината в Хитрино; 3. Съвместна екскурзия на четирите групи до гр. Нови пазар за наблюдение на комбината за порцелан и стъкло „Китка“.

До 1980 г. в детското заведение имало три групи, като две от тях са били в новата сграда, а една – във филиала на старата сграда. Поради намаляване броя на децата от 1981 г. в градината имало само две групи – втора и четвърта, като в периода 1981–1984 г. общият брой на децата варирал между 60–70.

На 11 февруари 1981 г. в детската градина в Хитрино се провел семинар на тема „Оптимизация на учебно-възпитателния процес за овладяване на родния език и запознаване с околната действителност“ с оглед подготовката на децата за училище. Семинарът е бил съчетан с открито занятие по роден език във втора група с тема „Капризната котка“, изнесено от учителката Ив.

Господинова, която съчетала разказа си с рисуване върху стъкло. Това предизвикало интереса на деца и педагози. На семинара теоретично се изяснили въпросите от практиката на педагогическите екипи на методичното обединение от детските заведения в Хитринска селищна система. На 26 март същата година детска градина „Първи юни“ е участвала в пътуващ семинар. Детското заведение било посетено от групата на директорите, които са били водени от ръководителката на МО Вида Ангелова – директор на детската градина в с. Длъжко, като темата на семинара е била „Спортни занимания, куклен театър“, чиято цел била обогатяване на материалната база за по-добро качество на възпитателно-образователния процес. Гостите с интерес разгледали изработените материали от учителките: Господинова, Тотева, Петрова, Драева и Кирова – диадеми, ръкавички, кукли за драматизации, фигури за театър на маса, сенчест театър, пособия за спортни занимания (топки, въженца, тояжки, кегли и др.).

На 26.02.1986 г. хитринската детска градина посрещнала гости– колеги от детска градина „Альонушка“ в Херсонска област. На 19.02., но през 1988 г. детското заведение отново е посрещало гости от Херсонска област. Децата са ги посрещнали по стар български обичай с хляб и сол, поздравили ги с песни, танци и хора, а гостите с интерес разгледали сградата и благодарили за сърдечното посрещане.

На 6 май 1988 г. децата от градината в Хитрино с голямо желание участвали в спортния празник Ден на физкултурника – бягане за издръжливост, за което са били наградени с грамоти за I, II и III място за момчета и момичета.

На 03.11.1988 г., след като напуска директорката Мая Митова, е назначена настоящата директорка г-жа Теменужка Асенова Божинова, учителки са били: Н. Петрова, И. Господинова, Й. Тошева, домакин – К. Христова, готвач – Б. Кьосева, прислужници – Д. Христова, А. Давидова. Детската градина е работела с две групи от по 30 деца.

Безкрайна и разнообразна е била дейността на предучилищното детско заведение „Първи юни“ в Хитрино. На 30.04. 1989 г. е организирано тържество, посветено на народното творчество. С него децата изразили любовта си към родното селище. Подрастващите, облечени в народни носии, посрещнали гостите: родители, ученици певци, бате Николай от местното читалище „Пробуда“. Учениците поздравили децата с народни песни, бате Николай ги запознал с тамбурата, след което им посвирил. Но и децата изненадали гостите с много песни, кръшни хора, пословици, поговорки и гатанки. Празникът, посветен на народното творчество, завършил с много хора и почерпка.

На 23.11.1989 г. детската градина отново разтворила врати за гости – четирима представители от совхоз „Родина“ от Цюрюпинския район на Херсонска област на Украинска ССР. Гостите останали изненадани от жизнерадостните, здрави деца и заобикалящите ги грижи на персонала.

През 1992 г., след пенсионирането на дългогодишните учителки Й. Тошева и Н. П. Михова са назначени учителките М. Александрова и Д. Чернева, мощният персонал бил: готвач – А. Лазарова, домакин – Д. Петрова, прислужници – И. Рафи, С. Адемова, Х. Али.

Учебната 1994–1995 г. е годината, в която са закрити детските заведения в селата: Близнаци, Сливак и Върбак, причината за което е демографският фактор. Останалите малко подрастващи в тези села са били пренасочени към градината в Хитрино, които и до днес се извозват до сградата ѝ с училищни автобуси.

Поради намаляване броя на децата в ЦДГ „Първи юни“ от август 1997 г. до септември 1999 г. се преминава на една група, а от октомври заведението отново започнало да работи с две групи.

През есента на 1997г. децата от детската градина направили екскурзия до град Шумен и посетили изложбата на влечуги както от фауната на нашата страна, така и от джунглите и пустините на други държави. Малките възпитаници получили визуална представа за питон, боа и други влечуги и начина им на живот. След изложбата посетили и детския отдел на Окръжната библиотека, силно впечатление им направили многобройните книги. Екскурзията завършила с вкусно парче торта в близката сладкарница до библиотеката. Но екскурзиите не свършват с тази, следващата била през пролетта на 1999 г. на Шуменското плато, на мемориалния паметник „1300 години България“. Подрастващите получили знания за българската история, а любопитните детски очи с интерес оглеждали големия кон, меча и изображението на хан Аспарух. От височината, където се намира паметникът, в подножието се виждала красива гледка – целият град Шумен.

Двехилядната година на новия XXI век ЦДГ „Първи юни“ посрещнала като всички останали, а и дейността ѝ продължила. На 14.04. същата година децата от ДГ „Първи юни“ и ДГ „Червената шапчица“ в с. Тимарево си направили чудна разходка в Страната на знанието. Залата на детското заведение, подходящо украсена, посрещнала много гости – учителките от детските заведения в Хитринска селищна система, експертите по образованието от Шумен: Дончева, Маджаров и Маринова, заместник-кмета и кмета на община Хитрино. Това чудно пътешествие преминало под формата на състезание между отбор „Теменужка“ и отбор „Лале“ на подготвителните групи на двете градини. Водещите на това състезание – Пролетта и Веселият палячо, задавали трудни въпроси на бъдещите първокласници, а те използвали своите знания, бързина и сръчност в отговорите. Пътешествието било в областта на математиката, българския език, околната действителност. Бъдещите ученици показали, че могат да решават задачи, да откриват звуковете в думите, познания за сезоните и характерните промени, които настъпват. За труда си децата били наградени с ранички, купища играчки и много книжки.

Лятото е един от най-подходящите сезони за екскурзии, затова децата и работният екип на хитринската детска градина на 02.06. 2000 г. посетили Варна. Тази екскурзия заредила подрастващите с много положителни впечатления, представи и позитивни преживявания от срещата им с изящната акробатика на делфините в Делфинариума, лазурното синьо-зелено море, събраните миди и рапани на пясъка и веселите игри в увеселителния парк „Мак Доналдс“.

На 01.06. 2001 г. ЦДГ „Първи юни“ навършила 25 години от създаването си. На този празничен юбилей били поканени много гости, между които и две бивши учителки – г-жа Петрова и г-жа Тошева, за които това детско заведение е като втори дом както за тях двете, така и за много деца, учителки, директорки и помощен персонал. Юбилеят е отпразнуван с прекрасно тържество на сцената на местното читалище „Пробуда“, на което малките чаровници пели, танцували и се веселили. Гостите пък ги зарадвали с много подаръци – торта с 25 свещички от г-н Стоян Андонов, играчки и занимателни игри от родителите, лакомства и вкусотии от „Електроснабдяване“ ЕОД, община Хитрино.

На 24.04. 2002 г. хитринската градина организира отпразнуването на красивите пролетни празници – Лазаровден, Цветница, Великден – празници на цветята, младостта и красотата, съхранили българската нация през вековете. Групата на малките лазарки, украсили главите си с венчета от върбови, чемширени клончета и пролетни цветя, посетила дома на местна стопанка и семейството ѝ, където пели, играли и наричали за здраве, късмет и берекет. Гости на тези празници били представителите на община Хитрино: М.Кишиф – заместник-кмет, г-жа Маринова – специалист по образование и култура, г-ца Селиме Хюсеин – секретар към общината, които разгледали с възхищение и интерес изложбата от лазарски венци и шарените великденски яйца.

Детската градина е участвала и организираща общински състезания по математика на 26.04. 2006 г. ЦДГ „Първи юни“ е посрещнала децата от всички детски градини в Хитринската селищна система за провеждане на общинското състезание под наслов „Малкият математик“. На състезанието подрастващите са били разделени на отбори, които с лекота откривали разликите в картинките, посоките ляво, дясно, геометричните фигури, решавали задачи. След показаните резултати журито в състав: В. Панайотова – главен експерт по предучилищно възпитание в Шумен, и кметът на общ. Хитрино присъжда II място на отбора на ЦДГ „Първи юни“.

На 24.04.2007 г. детската градина показала, че не е безразлична към природата на нашата планета, затова поканила педагозите на детските заведения в Хитринската селищна система. Педагогическите колегии споделили загрижеността си за опазване чистотата и красотата на нашата планета Земя. Разказали, че от чистотата на водата, земята, въздуха зависи животът на птиците, насекомите, животните, растителността. Малките възпитаници от ЦДГ „Първи юни“ обяснили на гостите, че за да са здрави човешките същества, заобикалящата

природа трябва да е чиста, но това зависи от самите тях. Трябвало да изхвърлят отпадъците на определените за целта места. А от отпадъците може да се изработят предмети за игра, например от кутиите за чай, от кофичките за кисело мляко може да се направят къщички, колички и др. От действията на хората зависят опазването, чистота на земната природа, здравето и животът им.

На заседание от 23. 01.2009г. с Решение №15 на общинския съвет в община Хитрино се приема с протокол да се закрийт детските градини в с. Тимарево и в с. Каменяк. Децата от посочените села се пренасочили към ЦДГ „Първи юни“ в община Хитрино. Поради факта, че броят на децата е бил по-голям от капацитета на детското заведение, директорката Божинова предложила с докладна записка до кмета на община Хитрино разкриване на групи в сградите на закритите детски градини: в с. Каменяк – една група с 16 деца, в с. Тимарево – една група с 27 деца. От 11.03.2009 г. във филиала в с. Каменяк работят учителките: И. Недева и К. Иванова, А. Хюсеин – домакин, А. Халил – готвач. Във филиала в с. Тимарево работят учителките: Д. Чернева и Н. Мустафа, В. Исмаил – домакин-чистач, З. Назиф – готвач, Б. Реджебова – чистач. Общо към ЦДГ „Първи юни“, Хитрино започнали да функционират четири групи, като директорката Т. Божинова от директор с група е само директор, защото градината има вече четири групи, а ръководството е изцяло в детската градина в Хитрино. В централната сграда на детското заведение в Хитрино учителките са: В. Зафирова, С. Чакърлова, Я. Петрова, А. Стоянова, домакин – С. Галибова, готвач – И. Рафи, Т. Димитрова – чистач, М. Мехмед – придружител на деца и чистач. Така обновената (с четири групи) ЦДГ „Първи юни“ продължава своята дейност. На 03.04. 2009 г. детското заведение отново е домакин на математическо състезание, в което участват отборите на детските градини в Хитринска селищна система. На изявата са поканени: В. Панайотова – експерт по предучилищно възпитание в Шумен, и Сениха Сали – директор на Дирекция „Образование и култура“ към община Хитрино. На това състезание отборите показали знанията си по математика, пели и танцували, а за доброто си представяне и активно участие компетентното жури с председател В. Панайотова присъдило I място за отбора на ЦДГ в с. Развигорово, II място за отбора на ЦДГ „Първи юни“ в Хитрино и III място за отбора на филиала на ЦДГ „Първи юни“ в с. Тимарево. За участието си в математическото състезание отборите получили грамоти, подаръци и разбира се, лакомства.

Празникът на билките – Еньовден, се празнувал в детското заведение, както в цяла България. Децата и педагогическата колегия поканили гости – родителите на малчуганите, и изнесли тържество. Със своите стихове, песни, сценка, гатанки и обреди малките възпитаници показали на гостите колко много знаят за билките, които растат по поляните на Хитрино и колко са ценни за здравето им. Как трябва да се берат, опазват и съхраняват билките, за да останат и за следващите поколения. Тези лековити растения се използват в кулинарията, медицината, козметиката, селското стопанство. А учителката

Янка Петрова била поздравена за именния ѝ ден, защото на този ден празнуват всички, които се казват Янка, Янко, Еньо. Гостите останали възхитени от тържеството, получили много полезна информация от децата си за билковите растения, които всеки ден виждали по пътя си, без да знаят, че са толкова ценни за здравето им. За чудесното тържество малчуганите получили много аплодисменти и почерпка от родителите и учителката си Янка Петрова.

Пролетен априлски ден на 2010 г. – много подходящ за спортно развлечение. Просторният слънчев двор, оборудван с дворни съоръжения, и спортните площадки на ЦДГ „Първи юни“ дават възможност да се организират физкультурни занимания. Децата и учителките в спортни екипи показат двигателните си умения в подвижни спортни игри, използвайки топките, баскетболните кошове, катерушките, въженца, обръчи, кегли и др. Подрастващите докажат в състезателните игри, че са бъдещи спортисти, които достойно могат да представят своята родина на международни състезания и олимпиади. За уменията си малките спортисти получили от директорката си: футболни топки, въжета, кегли и др., за да развият физическите си качества.

На 01.06. 2011г. детското заведение „Първи юни“ отпразнува своя 35-годишен юбилей. За този рожден ден педагозите създали химн, като учителката Зафирова и директорката Божинова са автори на текста, а музикалното оформление е дело на учителката Стоянова. Децата пък през цялата учебна година рисували красиви рисунки за този празник. Залата, в която празнували юбилея, била украсена с рисунките им, с много цветя и балони. В тази празнична атмосфера децата пели, танцували и се веселили сред любими приказни герои – Хитър Петър, Настрадаин ходжа, Котаракът в чизми и клоуните Коко и Боко, които пък им приготвили специални игри и надпревари. Юбилеят на детската градина бил уважен от много гости – читалищните секретари на Хитрино, Тимарево, Каменяк, от С. Х. Тамер – кмет на Каменяк, които финансово подпомогнали реализирането на празника. Присъствали и приятелите на децата Сениха Сали – директор на Дирекция „Образование и култура“ и представители на общинската администрация към община Хитрино – също дарители. Рожденият ден завършил с голяма празнична торта, осветена от 35 свещички.

На 28.11.2011г. хитринската детска градина отново е домакин на методичното обединение, но този път по български език, а темата на откритата ситуация е „Разказваме по картини“. Гости са педагозите от детските градини в Хитринска община и Сениха Сали. На откритата ситуация, изнесена от учителката С. Чакърва, децата показали, че могат да съчиняват кратък текст по картина, да построяват изречения по картина и да отделят думите в потока на речта. Целта е овладяване на българския книжовен език в детското заведение и подготовката на децата за следващото образователно ниво – училището.

В предучилищното заведение се работи от 2000 г. по Програмата за възпитание и обучение на деца от 2–7-годишна възраст на проф. д-р Елена Ру-

синова и колектив. А след издаване на системата „Приатели“ на издателство „Анубис“ се работи и по нея.

В момента децата в ЦДГ „Първи юни“ се обучават и възпитават от един директор и осем учители, от които директорът и трима от педагозите са със степен магистър, трима – със степен бакалавър, двама са със степен професионалист бакалавър.

Учителските екипи в ЦДГ „Първи юни“ в Хитрино през всичките тези години са се стремили да подобряват възпитателно-образователния процес в педагогическо взаимодействие с децата. И независимо от трудностите, които са срещали и все още срещат по професионалния си път, със своя труд те допринасят за развитието на предучилищното образование в община Хитрино.

ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Въчева, С. (2004). 115 години развитие на общественото предучилищно възпитание в Шумен. *Предучилищно възпитание*, 8.
- Историческа справка за целодневна детска градина „Първи юни“ – Гара Хитрино, за периода 1957–1984 г. *Държавен архив*, Шумен.
- Летописна книга на ЦДГ „Първи юни“, община Хитрино.
- Стоянова, А. (2002). Шести декември – Никулден, Ден на дарителя. *Дом, дете, детска градина*, 6.

THE RISE AND DEVELOPMENT OF PRESCHOOL EDUCATION AT MUNICIPALITY OF HITRINO, SHUMEN DISTRICT

Abstract. The paper gives us an information about the rise and development of pre – school education at Municipality of Hitrino. It presents the activity of local educators (teachers) in bringing up the coming generation during the 55 years since the establishment of the kindergarten.

Antonina Stoynova

✉ Kindergarten Parvi Juni - Hitrino
Shumen, District
e-mail: cdg1juni_hitrino@ abv.bg